

СИСТЕМА ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З КОРЕКЦІЇ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ ГОЛОСУ

Велентесенко Поліна Євгенівна

студентка групи 311 сол

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

*Науковий керівник: **Самойлова Ірина Володимирівна***

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри спеціальної педагогіки і психології

та інклюзивної освіти

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

Постановка актуальності проблеми. Голос дитини – це її унікальна мелодія, за допомогою якої вона знайомиться зі світом, виражає свої емоції та будує стосунки з оточуючими. І як будь-який тонкий інструмент, він потребує дбайливого ставлення. Все частіше спеціалісти стикаються з проблемою порушень голосу у дітей, такими як дисфонія та афонія. Ця тема стає дедалі актуальнішою в логопедії, адже дитяча захриплість, яка раніше була винятком, сьогодні є поширеним явищем, що, на жаль, часто залишається недостатньо вивченим та ігнорованим.

Ця проблема поглиблюється через дефіцит уваги з боку як спеціалістів, так і батьків. Часто дитяча захриплість сприймається як тимчасове явище, наслідок застуди чи пустощів. Однак без своєчасної та кваліфікованої допомоги те, що починалося як функціональний розлад, з часом ризикує перетворитися на стійку органічну патологію, ускладнюючи комунікацію, соціальну адаптацію та успішність у навчанні.

Сучасний погляд на цю проблему вимагає відходу від традиційного, переважно медикаментозного підходу. Лікування є важливим, але воно не здатне навчити дитину правильно дихати, керувати своїм голосом та використовувати його ефективно і безпечно. Фундаментальне значення має саме комплексна логопедична корекція, яка є ключем до відновлення не просто звучності, а й самої суті голосу – здатності до вільної та впевненої комунікації.

Саме тому актуальність представленої роботи є беззаперечною. У цих тезах ми пропонуємо системний погляд на проблему – від тонкощів сучасної діагностики до побудови поетапної, диференційованої корекційної роботи. Наша мета – озброїти фахівців

практичними інструментами, які дозволять не просто «полагодити» голос, а й подарувати дитині радість повноцінного спілкування та можливість бути почутою.

Аналіз наукових досліджень. Проблема порушень голосу у дітей є предметом ґрунтовних досліджень як за кордоном, так і в Україні. Однією з ключових постатей у цій галузі є американський фахівець Девід К. Вільсон, який присвятив свою діяльність лікуванню дитячих голосових проблем. Його комплексний підхід до їх розуміння, що охоплював причини, методи оцінки тяжкості та конкретні клінічні випадки, був систематизований у фундаментальній монографії «Порушення голосу у дітей» [1].

В Україні ця тема активно розроблялася плеядою видатних вчених та практиків. Зокрема, Марія Шеремет зосереджувала свою увагу на взаємозв'язку загального мовленнєвого розвитку дитини та стану її голосового апарату [2], а Юлія Рібцун досліджує взаємозв'язок між порушеннями голосу та темпу мовлення [4]. Роботи Тетяни Осадчої допомагають зрозуміти механізми виникнення функціональних та органічних порушень голосу, акцентуючи на міждисциплінарній співпраці логопедів, фоніатрів та інших спеціалістів [3]. Вагомий внесок зробила також Оксана Ромась, чії дослідження сфокусовані на розробці та впровадженні інноваційних технологій та сучасних засобів у корекції мовленнєвих порушень, зокрема голосових, що робить її роботи особливо актуальними для сьогодення [5, 6]. Вагомий внесок у розвиток сучасної української фоніатрії зробила Т. А. Шидловська. Вона поєднує глибоку науково-дослідницьку роботу з практичною діяльністю. Її праці стали фундаментальними у вивченні проблеми порушень голосу [7].

Результати наукових досліджень цих вчених та багатьох інших, стали основою для розробки та впровадження ефективних логопедичних методик. Це дає нам можливість перейти до безпосереднього розгляду етапів та основних напрямків корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на відновлення голосової функції у дітей.

Мета нашої роботи – теоретично обґрунтувати та представити комплексну систему логопедичної роботи, спрямовану на ефективну корекцію, попередження та профілактику порушень голосу у дітей з особливими освітніми потребами.

Ефективна корекція порушень голосу у дітей вимагає системного підходу, що включає кілька ключових напрямків. Кожен етап роботи має бути послідовним і відповідати індивідуальним особливостям дитини. Основні напрямки логопедичної корекції включають:

1. Підготовчий етап:

– Раціональна психотерапія. Цей аспект роботи спрямований на встановлення контакту з дитиною, формування в неї свідомого ставлення до проблеми та мотивації до корекційної роботи. Важливо пояснити, що відновлення голосу вимагає терпіння і регулярних зусиль.

– Розвиток дихання. Формування правильного мовленнєвого дихання є основою для голосоутворення. Це включає вправи на тренування діафрагмального дихання, подовження видиху та його координацію з фонацією.

– Артикуляційна гімнастика. Робота над артикуляційним апаратом спрямована на зняття м'язового напруження, поліпшення рухливості язика, губ, щелеп. Це створює сприятливі умови для вільного голосоутворення.

2. Відновлювальний етап:

– Відновлення голосу. Цей етап починається з постановки голосу за допомогою фізіологічно сприятливих звуків, які не вимагають значного голосового напруження. Важливим є використання вібраційно-тактильного контролю та зорової опори.

– Автоматизація звуковимови. Після відновлення голосу його закріплюють у складах, словах і фразовому мовленні. На цьому етапі вводяться вправи на вимову слів з різними звуками та інтонаціями, а також читання віршів і прози.

– Вокальні вправи. Для розширення діапазону та покращення тембру голосу використовуються вокальні вправи, що допомагають відновити його природне звучання.

3. Особливості роботи з різними видами порушень:

– Гіпотонуснадисфонія. Корекція спрямована на підвищення тону су м'язів гортані за допомогою спеціальних вправ, що допомагають голосовим складкам зімкнутися.

– Гіпертонуснадисфонія. Робота, навпаки, зосереджена на розслабленні м'язів гортані та шиї, щоб зняти спазм і напруження.

– Мутаційна дисфонія. У цей період важливим є дотримання охоронного голосового режиму та проведення вправ, що допомагають адаптувати голосовий апарат до вікових змін.

4. Профілактика порушень голосу

– Профілактика порушень голосу у дітей є не менш важливою, ніж корекційна робота. Вона починається з раннього дитинства і охоплює не лише дотримання гігієнічних норм, а й формування правильних мовленнєвих звичок.

З раннього дитинства слід дотримуватись у вихованні дітей наступних вимог:

– Діти повинні чути правильний голос із народження. Мовленнєве середовище повинно бути сприятливим. Це означає, що дорослі мають розмовляти з нормальною гучністю, без крику чи зайвого емоційного напруження, щоб дитина наслідувала правильну модель мовлення.

– Не можна форсувати дитячий голос. Надмірне голосове навантаження, таке як крик, тривалий гучний спів або імітація дорослих голосів, може призвести до травмування голосових зв'язок і розвитку стійких дисфоній.

– Не можна використовувати крикливий дитячий спів, особливо в діапазоні, який не відповідає віку дитини. Вокальні навантаження повинні відповідати віковим можливостям голосового апарату, щоб уникнути його перенапруження.

Висновки. Ефективна корекція порушень голосу у дітей є передумовою їх повноцінного розвитку та неможлива без комплексного підходу. Ключове значення має міждисциплінарна взаємодія логопеда, фоніатра та інших фахівців. Системна поетапна робота (підготовчий, відновлювальний, підтримуючий етапи) дозволяє не лише відновити голосову функцію, а й сформувати стійкі мовленнєві навички, запобігаючи рецидивам. З огляду на вікові особливості, корекційна робота має бути адаптованою та ігровою, що сприяє високій мотивації дитини до занять.

Література

1. Wilson D. K. *Voice Problems of Children*. 3rd ed. Baltimore : Williams & Wilkins, 1987. 400 p.

2. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий дім «Слово», 2018. 856 с.

3. Осадча Т. М. Етіопатогенетичні аспекти порушень голосу у дітей. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2012. Вип. 21. С. 191–194. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2012_21_51

4. Рібцун Ю. В. Розвиток голосової функції у дітей з темпоритмічними порушеннями мовлення. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 1(15). С. 422–432.

5. Ромась О. Ю. Алгоритм обстежень хворих з порушеннями голосу. *Логопедія*. 2011. № 1. С. 63–67.

6. Ромась О. Ю. Типи порушень голосу у дітей – сучасний погляд. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного*

університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. 2012. Вип. 19 (1). С. 406–414.

7. Шидловська Т. А. Функціональні порушення голосу : навчальний посібник. Київ : Логос 2011. 523 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-16>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНОЛОГІЙ В КОРЕКЦІЇ ЗВУКОВИМОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Войтович Оксана Василівна

*старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Постановка актуальності проблеми. Особливості розвитку та навчання дитини з мовленнєвими порушеннями в сучасному суспільстві є досить актуальними. Вивчення можливостей різних методів та засобів, які не є суто логопедичними, поширене явище в сучасній науці. До таких відносяться й арт-технології. Адже, розвиток дитини з порушеннями мовлення потребує корекції не лише звуковимови, а й усієї когнітивної сфери. Застосування арт-технологій створює сприятливі умови, «ситуації успіху» для розкриття можливостей дитини, забезпечує доброзичливий мікроклімат.

В своїй роботі фахівці, які працюють з порушеннями звуковимови у дітей досить часто застосовують засоби арт-технологій, зокрема в діагностиці та корекції. Опрацювавши наукову літературу, ми зробили висновок, що дослідження розвитку та корекції мовлення дошкільників засобами арт-технологій розпочато, але таких досліджень ще недостатньо. Досить незначна кількість методичних розробок, присвячені проблемі системного використання арт-технологій у розвитку та корекції звуковимови дошкільників. Отже, зазначена проблема обумовлює актуальність нашого дослідження.

Постановка актуальності проблеми. Методологічне підґрунтя досліджень порушень мовлення представленні в працях багатьох вчених, зокрема С. Коноплястої, Н. Манько, Г. Гуцман, Е. Данілавічюте, С. Маєвської, Г. Гуровець, М. Шеремет, Н. Пахомової, Ю. Рібцун, І. Мартиненко, Є. Соботович, В. Тарасун та ін.